

Nr 203

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.; given Stockholms slott den 22 september 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att amorteringslån (stödlån) under vissa villkor skall kunna beviljas de jordbrukare, som år 1955 tillfogats mera betydande skördeskador på grund av ogynnsam väderlek. Även handelsträdgårdsmästare, som normalt erhåller huvudparten av sina inkomster från odling på friland av köksväxter, jordgubbar eller hallon, skall kunna beviljas stödlån för mera betydande skador på dessa odlingar. Lånen föreslås skola löpa med 4 1/2 procent ränta med möjlighet för Kungl. Maj:t att ändra räntesatsen, om det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill. Låntagare med brukningsdel av högst 20 hektar åker eller, i fråga om handelsträdgårdsmästare, med förutom brukaren och tillfällig arbetskraft ej mer än en helårsanställd arbetare må åtnjuta räntefrihet i två år för högst 3 000 kronor av lånebeloppet. I fråga om lånebelopp, för vilket ränta skall utgå, skall de första två årens ränta läggas till kapitalbeloppet. Lånen, som skall vara amorteringsfria i två år, skall amorteras under en tid av fem år eller, om särskilda skäl föreligger, högst tio år, i undantagsfall 15 år. Låneverksamheten skall handhas av lantbruksnämnderna under medverkan av riksbanken. Förvaltningen av lånen skall åvila riksbanken. Det begäres, att de odisponerade medlen av de investeringsanslag, som anvisats till stödlån i anledning av skördeskador under tidigare år, cirka 3 000 000 kronor, samt ett nytt investeringsanslag av 60 000 000 kronor skall få disponeras för ändamålet. Slutligen hemställes om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, om särskilda skäl föreligger, medge högst två års förlängning av den amorteringsfria tiden för 1952 års stödlån.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
22 september 1955.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om statligt stöd till jordbrukare för skördeskadorna på grund av väderleksförhållandena samt anför därvid.

Med anledning av de skador, som uppstått på 1950 och 1951 års skördar, anvisades under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52. Enligt beslut av 1952 års riksdag (prop. 1952: 253, JoU 58, rskr. 448) fick de båda investeringsanslagen tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskadorna. Vidare anvisades av 1953 års riksdag under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53.

Enligt beslut av 1954 års riksdag fick omförmälda, tidigare anvisade investeringsanslag tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1954 års skördeskadorna. Till samma ändamål anvisade riksdagen vidare under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1954/55 (prop. 1954: 223, JoU 47, rskr. 392), dels ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 (prop. 1955: 57, JoU 6, rskr. 118). Av de sålunda anvisade medlen kvarstod vid utgången av budgetåret 1954/55 ett odisponerat belopp av sammanlagt drygt 3 000 000 kronor. Bestämmelser rörande låneverksamheten med anledning av 1954 års skördeskadorna meddelades i kungörelsen den 10 december 1954 (nr 723) om stödlån till jordbrukare.

Till komplettering av de år 1952 beslutade stödlånen lämnades särskilda bidrag utan återbetalningsskyldighet på villkor som närmare utformades av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhand-

lingsdelegation. För ändamålet användes medel, som redan tillförts jordbruket inom jordbrukskalkylens ram men som icke tagits i anspråk. Sammanlagt stod cirka 5 000 000 kronor till förfogande för sådana bidrag.

Även de år 1954 beslutade stödlånen kompletterades med särskilda bidrag utan återbetalningsskyldighet. Till av skördeskadorna särskilt hårt drabbade jordbrukare anvisade sålunda riksdagen i mars 1955 6 000 000 kronor att tagas i anspråk för behovsprövade bidrag utan återbetalningsskyldighet, därav 1 000 000 kronor skulle användas för att förstärka bidragsgivningen i övre Norrland (prop. 1955: 57, JoU 6, rskr. 118). För ändamålet togs i anspråk de besparingar ur reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, vilka till följd av de i samband med skördeskadorna minskade mjölkleveranserna till mejeri beräknades uppkomma under regleringsåret 1954/55. De anvisade medlen fördelades centralt på lantbruksnämnderna av lantbruksstyrelsen i samråd med representanter för jordbruksnämnden, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk, varefter varje lantbruksnämnd i samråd med representanter för vederbörande hushållningssällskap och jordbrukets organisationer efter ansökan slutligt fördelade det till förfogande ställda beloppet. Lantbruksnämnderna hade enligt riksdagens beslut frihet att bestämma, om bidraget skulle utgå kontant eller i form av avskrivning å stödlån, som beviljats på grund av skördeskada under år 1954.

Vidare anvisade riksdagen i maj 1955 ett belopp av högst 2 500 000 kronor för att inom Norrbottens och Västerbottens län ytterligare mildra verkningarna av 1954 års skördeskador. I enlighet med ett av jordbruksnämnden i samråd med Svenska mejeriernas riksförening och jordbrukets förhandlingsdelegation framlagt förslag fördelades sagda belopp på de inom omfördelade län verksamma mejeriföreningarna, varvid som utgångspunkt för fördelningen togs de på grund av mjölkinvägningens minskning ökade mejeri- och transportkostnaderna. Inom varje mejeriförenings område slutligen fördelades de tilldelade beloppen lika på den under år 1953 invägda myckenheten mjölk, oavsett fetthalten, och till varje mejerileverantör utgick bidrag i relation till hans mjölkinvägning under denna tid.

Genom remiss den 10 augusti 1955 har Kungl. Maj:t anmodat lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd att avge utlåtande över dels en av styrelsen för Landsbygdspartiet Bondeförbundets sörmlandsdistrikt ingiven skrift rörande hjälpåtgärder med anledning av felslagen skörd under år 1955, dels en från Bohusläns småbrukarförbund inkommen skrift angående prissättningen på jordbruksprodukter m. m. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 augusti 1955 uppdragit åt jordbruksnämnden att i samråd med lantbruksstyrelsen utreda omfattningen och arten av de mera väsentliga skador, som uppkommit å 1955 års skörd till följd av väderleksförhållandena.

Med anledning härav har *lantbruksstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* i gemensam skrivelse den 16 augusti 1955, under förmälan att tidpunkten ännu icke är inne för en någorlunda säker bedömning av omfattningen av

årets skördeuskador, såsom en första åtgärd hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att de medel, som inestår utnyttjade å fonden för låneunderstöd, lantbruksstyrelsens delfond, skall användas för utlämnande av stödlån till jordbrukare, som drabbats av mera väsentliga skador å 1955 års skörd, samt att, utöver nu nämnda utnyttjade medel, ett belopp av 60 000 000 kronor skall anvisas för samma ändamål. I anslutning härtill har ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utfärda kungörelse om stödlån till jordbrukare i huvudsaklig överensstämmelse med ett av ämbetsverken framlagt förslag.

Vidare torde jag i detta sammanhang få anmäla, att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 26 maj 1955 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan ändring av 4 § kungörelsen den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare att, om särskilda skäl föreligger, amorteringsfrihet för dylika lån skall kunna medges under högst två år utöver den tid, under vilken lånen enligt nu gällande bestämmelser är amorteringsfria. I skrivelse den 27 augusti 1955 har lantbruksstyrelsen därefter — under förmälan att de områden, som i år träffats svårast av torkan, till stor del sammanfaller med de områden, som hade svåra skördeuskador år 1952 — understrukit angelägenheten av att förslag av den innebörd, som angivits i nyssnämnda skrivelse, snarast måtte föreläggas innevarande års höstriksdag.

I en till jordbruksdepartementet den 10 september 1955 inkommen skrift har *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* anhållit, att Kungl. Maj:t i fråga om stödåtgärder i anledning av skördeuskadorna måtte låta samma principer, som kommer att fastställas för jordbruket, gälla även för tillämpliga delar av trädgårdsodlingen.

Lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden har i sin skrivelse utöver en närmare redogörelse för nyssnämnda förslag i korthet berört vissa övriga spörsmål, som tagits upp i de för utlåtande remitterade skrifterna. Innan jag går in på ämbetsverkens förslag, torde jag få redogöra för det huvudsakliga innehållet i dessa skrifter samt för ämbetsverkens utlåtande häröver.

I skrivelse den 8 augusti 1955 har *styrelsen för Landsbygdspartiet Bondeförbundets sörmalandsdistrikt* anför, att den till följd av innevarande års långvariga och intensiva torra rådande foderbristen i Södermanland medfört utslaktning av kreaturen i en omfattning, som för många jordbrukare kommer att orsaka stora ekonomiska svårigheter för lång tid framåt genom minskat produktionsunderlag. Till följd av det sedan år 1952 försämrade ekonomiska resultatet av jordbruksproduktionen har de flesta jordbrukarna inga reserver, som kan användas till att täcka de mycket kännbara förluster, som uppkommer genom den felslagna skörden. De 40 procent av Södermanlands jordbrukare, som är arrendatorer, har ej heller någon möjlighet att genom skogsuttag ersätta skördebortfallet. Under sådana förhållanden anser distriktsstyrelsen det ofrånkomligt med ingripande från statsmakternas sida och föreslår dels att erforderliga penningmedel snarast möjligt ställes till förfogande för lån, så att skulder för utsäde, konstgödsel, fodermedel, inventarier m. m., vilka avsetts skola inlösas med årets skörd, kan överföras från växlar till amorteringslån med förslagsvis fem års amorteringstid och rimligare ränta än nu gällande, dels att kredit för inköp av utsäde och konstgödsel till höstsådden samt fodermedel för vintern på samma sätt

ställes till förfogande, dels att skattebefrielse medges för inkomster av försålda slaktdjur i de fall, där en väsentlig minskning av kreatursstammen sker, dels att därest den stora utslaktning, som nu äger rum inom vissa områden, skulle komma att omfatta större delen av landet, fryslagring får ske med statsgaranti för kostnader och prisfall. Distriktsstyrelsen påtalar vidare vikten av att till foder användbar halm i år tages tillvara i stället för att brännas eller plöjas ner. Slutligen framställer distriktsstyrelsen yrkanden om justering av jordbrukets produktpriser.

Bohusläns småbrukarförbund har i skrivelse den 6 augusti 1955 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte dels omedelbart utfärda förbud mot att till foder användbar halm brännes eller på annat sätt förstöres, dels använda alla till buds stående medel för att säkra ett rimligt pris på fodersäd, oljekraftfoder och hönsfodermjöl. Till stöd för sin anhållan har förbundet anfört, bland annat, att den sena, kalla våren och den intensiva torkan under högsommaren hotar att leda till en omfattande katastrof för jordbruket i Bohuslän. Även om en del djur nedslaktas till följd av foderbristen, kommer flertalet jordbrukare att bli nödsakade att köpa foder, enär en så stark decimering av djurstammen, att denna skulle motsvara årets skörd, komme att undergräva produktionen för flera år framåt.

I fråga om den av styrelsen för Landsbygdspartiet Bondeförbundets sörmalandsdistrikt föreslagna skattebefrielsen för inkomster av försålda slaktdjur anför *lantbruksstyrelsen* och *jordbruksnämnden* i huvudsak följande.

I de fall där en minskning av djurbesättningarna sker som ett led i en stadigvarande produktionsomläggning ingår likviderna för försålda liv- eller slaktdjur enligt gällande skatteregler icke bland de intäkter, å vilka skatt för inkomst av jordbruksfastighet beräknas. Distriktsstyrelsens förslag tager således sikte på de fall, då en tillfällig minskning av kreatursstammen äger rum, och avser att förhindra att det tillfälliga kapitaluttag, som därigenom sker, medför en ökning av vederbörandes skatteplikt för inkomst. Det är att märka, att detta problem i huvudsak icke torde uppkomma i de fall, där inkomst av jordbruksfastighet beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Flertalet jordbrukare tillämpar emellertid i sina deklarationer kontantprincipen.

Ämbetsverken vill erinra om de förslag i liknande riktning, som var aktuella i anledning av de stora utslaktningarna till följd av den landsomfattande missväxten under de första åren på 1940-talet. Situationen var till följd av då rådande avspärrningsförhållanden av helt annan svårighetsgrad än den nuvarande. Man kan konstatera, att nuvarande lagbestämmelser och dessas tillämpning i praxis, vilka får ses som ett resultat av den då förda diskussionen, icke möjliggör någon generell skattebefrielse av här avsett slag. Ämbetsverken förmodar, att allmänna förutsättningar nu icke föreligger för en ändring av dessa bestämmelser med sikte enbart på jordbruket. Det torde nämligen knappast vara möjligt att genomföra en ändring på denna punkt för jordbrukets del utan att samtidigt upptaga till övervägande en motsvarande ändring i tillämpningen av kontantprincipen även inom andra näringsgrenar. Det får enligt ämbetsverkens mening icke förbises, att den nackdel man här för jordbrukets del vill undanröja, i själva verket skulle medföra ett avsteg från kontantprincipen samt att tillämpningen av denna princip i andra avseenden på sina håll ansetts vara förmånlig för jordbruket.

Utöver dessa allmänna betänkligheter synes det ur jordbruksekonomisk synpunkt vara tveksamt, om den föreslagna skattebefrielsen är lämplig sett

på längre sikt. Distriktsstyrelsen framhåver i sin skrivelse, på tal om mjölkpriset, betydelsen av att man förhindrar en ökad övergång till kreaturslösa jordbruk, men dess förslag till skattebefrielse måste, om det förverkligas, medföra en minskning av de enskilda jordbrukarnas betänkligheter mot en utslaktning. Skattebefrielsen skulle dessutom kunna inbjuda till spekulativa överväganden i den mån fördelen därav skulle komma även de jordbrukare till godo, som icke lidit av årets torra men som ändock av annan orsak skulle finna det lämpligt att för viss tid minska sina besättningar.

En legal möjlighet att undgå skattekonsekvenser vid en tillfällig minskning av kreatursbesättningen föreligger å andra sidan för de jordbrukare, som i sin skatteredovisning tillämpar kontantprincipen, däri att likviden för försålda djur kan uppdelas på flera beskattningsår. Därest likviden tages i anspråk under något följande år för återuppbyggnad av besättningen blir visserligen likviden skattepliktig intäkt, men den kommer att mer än väl uppvägas av en avdragsgill omkostnad för inköp av livdjur. Enligt vad jordbruksnämnden inhämtat är man inom jordbrukets föreningsrörelse inställd på att medverka till en sådan uppdelning av likviderna vid uppgörelser med leverantörerna. Denna i och för sig lätt framkomliga väg kan emellertid i vissa fall medföra en tillfällig försämring av jordbrukarnas likviditetsställning och aktualiserar sålunda även i denna del behovet av statliga åtgärder för att underlätta långivningen till jordbruket.

Beträffande den av distriktsstyrelsen i Sörmland föreslagna statsgarantien för kostnader och prisfall vid frysagring av kött uttalar jordbruksnämnden, att några landsomfattande tecken på väsentligt större slakt än normalt i vart fall icke vid tiden för uttalandet har givit sig tillkänna. Nämnden erinrar vidare om att åtgärder, innefattande statlig garanti för täckning av lagringskostnader och prisfallsförluster för lagrade köttvaror, skulle stå i strid mot 1947 års riksdagsbeslut, enligt vilket statlig lagring ej skall ifrågakomma för animaliska produkter. För att underlätta lagring av kött och fläsk har emellertid vissa andra åtgärder vidtagits. Härom anför jordbruksnämnden följande.

För innevarande regleringsår finnes enligt riksdagens bemyndigande möjlighet att till lagerhållare av kött och fläsk utbetala rörelsemedel mot en förmånlig räntesats, nämligen gällande diskonto plus 0,5 procent. Enligt riksdagens beslut avses denna anordning skola kvarstå oförändrad även under regleringsåret 1955/56. Möjligheterna att på nu anfört sätt erhålla lån har redan i viss utsträckning utnyttjats av Sveriges slakteriförbund.

Nämnden har vidare beslutat, att bidrag till täckning av kostnaderna för lagring av kött och fläsk skall kunna utgå av medel, som insamlats eller kommer att samlas genom slaktdjursavgifter, samt har hemställt hos Kungl. Maj:t om att i fortsättningen få uttaga en slaktdjursavgift för storboskap för nu anfört ändamål. Nämnden har för avsikt att tillämpa detta beslut med verkan redan från den 20 augusti 1955. Enligt nämndens uppfattning torde de vidtagna åtgärderna verksamt bidra till att stimulera till en lagerhållning av köttvaror, vilken i nuvarande läge av flera skäl måste anses önskvärd.

Med anledning av Bohusläns småbrukarförbunds anhållan att ett »rimligt» pris på fodersäd, oljekraftfoder och hönsfodermjöl med alla till buds stående medel skall säkras, erinrar jordbruksnämnden till en början om den nuvarande regleringen på fodermedelsområdet.

Importen av fodermedel är icke föremål för kvantitativ reglering och införselavgift vid import av fodermedel uttages endast i fråga om majs och melass samt sockersnitzel och torkad betmassa. Avgiften är i samtliga fall 3 kronor 50 öre per deciton. Att den bibehållits sammanhänger med att avgiftsmedlen erfordrats för att stödja äggproduktionen, vilket måste anses vara ett direkt småbrukarintresse. Inom nämnden är frågan om en sänkning av avgiften på sockersnitzel och torkad betmassa aktuell. Denna fråga kommer att behandlas under den närmaste tiden. Vidare må erinras om att tullfrihet på nämndens förslag sedan den 1 december 1954 medgivits vid import av korn. (Den införselavgift, som fortfarande är i kraft för oljekraftfoder ur vissa inom landet odlade slag av oljeväxtfröer, saknar i detta fall betydelse, då den endast avser att skydda avsättningen av svenskodlade produkter, vilkas prissättning regleras av nämnden.)

Jordbruksnämnden anför vidare att, oaktat de flesta fodervaror icke är belagda med införselavgift, priserna till förbrukare enligt lantbruksförbundets noteringar är förhållandevis höga.

Sålunda noterades den 9 augusti 1955 i Malmö ett pris per deciton av för majs — däri inräknat införselavgift om 3 kronor 50 öre — 48 kronor 25 öre, för utländskt korn 37 kronor, för sorghum 32 kronor 50 öre och för vetekli (i säckar) 39 kronor 25 öre. Anledningen till de förhållandevis höga priserna torde vara det tidigare på världsmarknaden rådande fasta prisläget. En viss nedgång har emellertid kunnat märkas, vilket inom den närmaste tiden synes kunna komma att påverka de svenska försäljningspriserna.

Jordbruksnämnden anmäler därefter, att den haft kontakt med representanter för såväl de privata importörerna som riksförbundsorganisationen och därvid framhållit vikten av att behovet av importerade fodermedel i god tid tillgodoses. I detta sammanhang anför nämnden i huvudsak följande.

Vid nyssnämnda kontakter har även diskuterats frågan om en import — eventuellt genom föreningen Svensk spannmålshandel — av vete och råg för foderändamål. Den importerade brödsäden, som i förhållande till sitt fodervärde ställer sig relativt förmånlig i inköp jämfört med annan fodersäd, skulle i så fall bli föremål för denaturering i samband med försäljning till foder på samma sätt, som tidigare gällt för svensk brödsäd, vilken sålts för utfodringsändamål.

För att bättre kunna bedöma försörjningssituationen med importfodermedel, har jordbruksnämnden även föranställt om undersökning av i vilken utsträckning fodervaror inköpts men ännu ej inkommit till landet. Denna inventering visar, att för leverans under tiden intill den 31 december 1955 redan inköpts 53 000 ton fodersäd och 22 000 ton kli. Vidare har sockerbolaget redan nu kontrakterat köp av 10 000 ton melass från Cuba. Med hänsyn till den tidiga tidpunkten på säsongen får dessa kvantiteter enligt nämndens mening anses tillfredsställande. Allt tyder enligt nämnden på att importbehovet kommer att tillgodoses genom importhandelns försorg. Nämnden kommer emellertid för sin del att fortlöpande följa fodersituationen samt, om så skulle erfordras, föranställa om kompletterande import via föreningen Svensk spannmålshandel. Jordbrukarna bör därför kunna räkna med att någon brist på köpfodermedel icke kommer att uppstå under regleringsåret. Som tidigare nämnts har det internationella prisläget på foderspannmål under de senaste månaderna visat en fallande tendens. Havrepriset kan dock enligt nämnden antagas komma att ligga högt även i fort-

sättningen, varför import av denna vara för foderändamål icke torde komma att ske i någon nämnvärd omfattning.

Såsom förut anförts har såväl distriktsstyrelsen i Sörmland som småbrukarförbundet i Bohuslän påtalat vikten av att all till foder användbar halm i år tages tillvara i stället för att brännas eller plöjas ner. På denna punkt delar lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden helt de synpunkter, som framförts i de remitterade skrivelserna, samt anför, att frågan om halmens tillvaratagande redan tagits upp i jordbrukarpresen. Ämbetsverken håller för troligt, att fortsatt upplysning i denna form kan vara av betydelse, och har för avsikt att själva medverka däri. Däremot anser ämbetsverken det icke erforderligt, att staten i rådande läge utfärdar formligt förbud mot att halm brännes eller nedplöjes.

Beträffande de yrkanden om justering av jordbrukets produktpriser, som framställts av distriktsstyrelsen i Sörmland, anför ämbetsverken, att dessa yrkanden med hänsyn till vårens prisöverenskommelse icke slutligen torde böra prövas, förrän omräkningen av jordbrukskalkylen ägt rum på grundval av de skörderapporter, som avses skola lämnas per den 15 oktober 1955. Jordbruksnämnden anmäler därför, att den avser att återkomma till denna fråga.

I lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens gemensamma skrivelse den 16 augusti 1955 lämnar *jordbruksnämnden*, efter anmälan av de remitterade skrifterna, på basis av föreliggande material en preliminär redogörelse för bland annat skördeläget. Nämnden framhåller därvid, att tidpunkten ännu icke är inne för en någorlunda säker bedömning av omfattningen utav årets skörde-skador. Till grund för uppskattningen föreligger nämligen än så länge endast skörderapporter per den 15 juli 1955. Härom anför nämnden i huvudsak följande.

Enligt sistnämnda rapporter syntes utsikterna för årets skörd vid ifrågasvarande tidpunkt på intet sätt katastrofala trots den kalla och regniga våren. I Malmöhus och större delen av Kristianstads län visade rapporterna för vete och fodersäd, att skörden kunde väntas bli bättre än på många år. I andra delar av landet var dock förutsättningarna för en god skörd av spannmål i regel sämre. Främst gällde detta för Södermanlands, Östergötlands och Kalmar län, norra delen, där skördeomdömena för vårsäden låg mellan 1,7 och 2,1 mot normalt 3,0. I fråga om oljevaxter och rotfrukter väntades för hela riket något under normal skörd. För vallhö registrerades genomsnittstalet 2,4. Nedgången kvantitativt sett jämfört med normalskörd motväges emellertid i väsentlig mån av höets goda kvalitet (hög proteinhalt). I positiv riktning har även verkat de sällsynt goda bärgningsförhållandena i större delen av riket.

Jordbruksnämnden framhåller, att den intensiva torka, som rått efter det att rapporterna per den 15 juli avgavs, har väsentligt försämrat skördeutsikterna, framför allt för vårsäden och potatisen. Att döma av nederbördens fördelning på olika delar av landet finnes det hårdast drabbade större området i ett brett bälte kring en linje Stockholm—Göteborg. Bältet täcker praktiskt taget hela norra Götaland och östra Svealand. Sagda område har

under tiden den 6 juli—6 augusti (31 dygn), bortsett från några strängt begränsade lokala skurar, erhållit mindre än 5 millimeter regn. Stora delar av Uppland, Södermanland och Östergötland har under tiden därefter fram till den 16 augusti varit praktiskt taget nederbördsfria.

Vidare anför jordbruksnämnden, att det redan av julirapporterna framgår, att jordbrukets produktionsvolym under regleringsåret 1955/56 kommer att bli betydligt lägre än man räknade med i normkalkylen våren 1955. Enbart för brödsäd torde man få räkna med ett inkomstbortfall, som överstiger 100 miljoner kronor. Härtill kommer, bland annat, sannolikt starkt ökade kostnader för importfodermedel, i den mån önskemålet att hålla underlaget för animalieproduktionen någorlunda intakt skall kunna förverkligas. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att jordbrukarna enligt prisöverenskommelsen på våren 1955 äger erhålla kompensation för inkomstbortfall på grund av minskad skörd, i den mån bortfallet överstiger 4 procent av jordbrukets totala inkomstsumma enligt den på våren uppgjorda prognosen. Huruvida inkomstbortfallet kommer att bli större än 4 procent, motsvarande cirka 160 miljoner kronor, är ännu för tidigt att yttra sig om. Undersökning härav skall ske på grundval av skörderapporter per den 15 oktober 1955. Det förefaller emellertid nämnden sannolikt att så kommer att bli fallet.

Även om skadornas totala omfattning sålunda ännu icke kan slutligt överblickas, anser jordbruksnämnden det dock uppenbart, att jordbruket i de delar av landet, som särskilt hårt drabbats av torkan, i år kommer att ställas inför ett betydande inkomstbortfall. För ett stort antal jordbrukare torde detta medföra creditsvårigheter av sådan natur, att katastrofala följder kan uppkomma, därest icke hjälp lämnas från statens sida. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att vissa delar av torkområdet drabbades av skördeskador även 1952 och/eller 1954 samt att många jordbrukare redan till följd därav befinner sig i ett ansträngt finansiellt läge.

Med hänsyn till vad nu anförts har jordbruksnämnden funnit det angeläget att bilda sig en uppfattning om i vad mån omedelbara åtgärder behöver vidtagas från myndigheternas sida för att dels undvika katastrofsituationer, dels underlätta för jordbrukarna i de drabbade områdena att hålla animalieproduktionen uppe under det kommande året. Nämnden har i detta syfte haft överläggningar med ordförandena i Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk jämte vissa företrädare för jordbrukets ekonomiska organisationer, föreningen Svensk spannmålshandel och spannmålsimportörerna. Nämnden anför, att därvid särskilt har understrukits önskvärdheten av att jordbrukarna omedelbart får kännedom om huruvida och vid vilken tidpunkt de av torkan hårdast drabbade jordbrukarna kan påräkna hjälp från statens sida i fråga om kreditlättnader. Visserligen är man enligt nämnden på det klara med att beslut i denna fråga kräver riksdagens medverkan, men det har framhållits, att redan ett förslag från lantbruksstyrelsen och nämnden skulle åstadkomma en lugnande verkan. Denna verkan skulle avsevärt förstärkas om ett sådant förslag

omedelbart behandlades i Kungl. Maj:ts kansli och snarast ledde till beslut om proposition i ärendet till den riksdagssession, som börjar i mitten av oktober. Nämnden anför vidare, att det i detta sammanhang har framhållits, att jordbrukarna har en stor växelportfölj, som förfaller den 1 oktober och att många jordbrukare har stora svårigheter att utan hjälp infria sina växlar. Nämnden uppger, att därest beslut om kreditlätnader vore att förvänta i början av riksdagssessionen, i vart fall jordbrukets organisationer skulle vara villiga att i trängande fall bevilja något anstånd.

Efter nyssnämnda överläggningar har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden, efter samråd, avlåtit en gemensam skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Som en första åtgärd i anledning av årets skördeuskador föreslår *lantbruksstyrelsen* och *jordbruksnämnden* i skrivelsen, att statliga stödlån snarast möjligt skall utlämnas till de av kreditsvårigheter hårdast drabbade jordbrukarna. Ämbetsverken anmäler vidare, att de längre fram ämnar taga ställning till frågan, huruvida skäl föreligger att, på samma sätt som skett under regleringsåret 1954/55, lämna bidrag utan återbetalningsskyldighet till jordbrukare, som är i trängande behov därav. Ämbetsverken har nämligen ansett lämpligt att först avvakta resultatet av den närmare undersökning av skördeuskadornas omfattning, som nämnden blivit anbefalld att utföra i samråd med lantbruksstyrelsen. Redan i sin förevarande skrivelse uttalar emellertid ämbetsverken, att därest frågan om kontanta bidrag till de hårdast drabbade jordbrukarna längre fram skulle aktualiseras, dylika bidrag bör avräknas på den kompenstation, som kan komma att räknas jordbruket till godo enligt 4-procentregeln.

Syftet med lånehjälpen bör enligt lantbruksstyrelsens och nämndens mening i princip endast vara att bidraga till att avhjälpa de kreditsvårigheter, som kan uppkomma till följd av inkomstbortfall i anledning av skördeuskador, och att på så sätt förebygga, att dessa skador får en för vederbörande jordbrukare katastrofal verkan.

I fråga om grunderna för lånehjälpen förordar ämbetsverken, att dessa skall i väsentliga delar utformas i överensstämmelse med stadgandena i 1954 års kungörelse om stödlån till jordbrukare. Med hänsyn bland annat till det angivna syftet för lånehjälpen finner ämbetsverken dock vissa avvikelser från dessa bestämmelser vara motiverade. I fråga om dessa avvikelser anføres i huvudsak följande.

Vad först gäller *räntefoten* må erinras om att de statliga stödlånen i anledning av 1954 års skördeuskador löper med 4 procent ränta. Med hänsyn till den förändring i det allmänna ränteläget, som numera ägt rum, synes enligt ämbetsverkens mening en höjning av räntefoten till 4 1/2 procent vara väl motiverad. Det bör dock understrykas, att denna högre räntefot bör tillämpas endast så länge det nuvarande ränteläget äger bestånd. Ämbetsverken förutsätter sålunda, att Kungl. Maj:t, därest det allmänna ränteläget skulle nedjusteras, kommer att vidtaga motsvarande sänkning av räntan å nu ifrågavarande lån.

I anslutning till vad lantbruksstyrelsen och nämnden anfört om att lånen i och för sig ej bör innefatta något särskilt bidrag från det allmännas sida utan endast ha till uppgift att bidra till att avhjälpa de av skördeskadorna vållade kreditsvårigheterna torde skäl ej föreligga att bibehålla den i 1954 års stödlånekungörelse medgivna *räntefriheten* under två år. Om räntefriheten borttages, bör emellertid uppmärksammas, att skördeskadorna för många jordbrukare torde komma att bli av sådan omfattning, att det — oavsett vilka stödåtgärder, som i övrigt vidtages från det allmännas sida — kan bli svårt för dem att under de första åren betala ränta å de erhållna stödlånen. Ämbetsverken föreslår därför, att ränta visserligen skall beräknas redan från tiden för lånets utlämnande men att skyldighet att gälda ränta icke skall föreligga under de första två åren. Den under sagda tid upplupna räntan skall i stället läggas till det belopp, som vid utgången av den amorteringsfria tiden av två år skall förräntas och amorteras.

Vad härefter gäller *amorteringstiden* erinrar ämbetsverken om att denna enligt 1954 års stödlånekungörelse i regel skall utgöra fem år, dock att lantbruksnämnderna skall ha möjlighet att i särskilda fall medge förlängning till tio år. Med hänsyn till omfattningen av de skador, det här är fråga om, torde man få räkna med att det ofta ej kommer att bli möjligt för jordbrukarna att fullgöra amorteringsskyldigheten på så kort tid som fem år, i synnerhet som vissa delar av de områden, där lånen i första hand torde bli aktuella, drabbats av svag skörd även åren 1952 och/eller 1954 samt många av de jordbrukare, som nu kan väntas söka stödlån, även torde ha att fullgöra återbetalningsskyldighet på grund av tidigare erhållna stödlån eller eljest torde ha fått sin ekonomi försvagad till följd av skördeskadorna under de senaste åren. I detta sammanhang må erinras om att lantbruksstyrelsen funnit en omprövning av amorteringstiden för de tidigare beviljade stödlånen nödvändig och därför i skrivelse till lantbruksnämnderna rekommenderat dessa att, om ansökan därom göres, i regel medge förlängning av sagda tid till tio år. Ämbetsverken finner det med hänsyn till vad nu anförts för sin del mest ändamålsenligt, att man redan nu för här ifrågavarande lån räknar med en normal amorteringstid av tio år. I särskilda fall, då skadorna är mycket betydande, bör möjlighet finnas att medge förlängning av amorteringstiden till högst 15 år.

Vad angår frågan om *lånens storlek* må framhållas, att enligt 3 § första stycket 1954 års stödlånekungörelse lån i allmänhet ej må beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den förlust, sökanden beräknas ha lidit. Något hinder att bibehålla en dylik bestämmelse i den nya stödlånekungörelsen torde enligt ämbetsverken ej föreligga i och för sig. Ämbetsverken finner sig dock böra framhålla, att man särskilt i sådana fall, då skadorna är av stor omfattning, ej sällan torde få räkna med att ett lånebelopp, motsvarande två tredjedelar av den lidna förlusten, icke är tillräckligt för att sökanden skall kunna övervinna de av skördeskadorna förorsakade kreditsvårigheterna och att det sällan ej sällan kan finnas nödvändigt att utlämna lån till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den lidna förlusten.

Ämbetsverken vill slutligen beröra ett mera detaljbetonat spörsmål rörande *kravet på säkerhet för stödlån*. I 1954 års stödlånekungörelse stadgas som allmän princip, att för lån skall ställas säkerhet som lantbruksnämnden finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från kravet på sådan säkerhet må dock göras eftergift, om lånebeloppet ej överstiger 3 000 kronor eller om det, vid lån å högre belopp, möter svårighet för sökanden att ställa dylik säkerhet och lantbruksnämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet. Undantagsbe-

stämelsen beträffande lånebelopp å högst 3 000 kronor torde ha tillkommit i syfte att förenkla förfarandet såväl för de lånesökande som för lantbruksnämnderna. Ämbetsverken är även av den uppfattningen, att man beträffande lån å dylika relativt begränsade belopp regelmässigt ej bör fordra säkerhet. Erfarenheterna vid tillämpningen av 1954 års stödlånekungörelse har emellertid visat, att det är förenat med vissa olägenheter att i författningen angiva en fix gräns härvidlag. Denna har nämligen ej sällan uppfattats så, att det skulle föreligga en ovillkorlig rätt för lånesökande att erhålla lån upp till 3 000 kronor utan säkerhet, således även i sådana fall, då lantbruksnämnderna med hänsyn till sökandens personliga förhållanden ansett sig ha anledning betvivla, att han kommer att söka fullgöra sin betalningsskyldighet. Det synes därför enligt ämbetsverkens mening mest ändamålsenligt, att den särskilda bestämmelsen beträffande lån å högst 3 000 kronor utgår ur lånekungörelsen och att det i stället får ankomma på lantbruksnämnderna att fritt pröva, huruvida beträffande mindre lån skall fordras säkerhet eller ej. Vid en dylik prövning bör dock, såsom nyss antytts, gälla att säkerhet i regel ej bör fordras.

Ansökningstiden för lån i anledning av 1955 års skördeskador bör förslagsvis utgå den 31 oktober 1955, dock att, om särskilda skäl föreligger, lantbruksnämnderna bör äga till prövning upptaga ansökningar, som inkommer senare.

För att låneverksamheten skall kunna komma i gång utan dröjsmål är det enligt ämbetsverkens mening angeläget, att lantbruksnämnderna så snart som möjligt får in ansökningar från åtminstone flertalet av dem, som önskar begagna stödlånemöjligheterna, och därefter får börja granskningen av dessa ansökningar. Därest Kungl. Maj:t beslutar proposition till innevarande års höstriktsdag i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget, torde det enligt ämbetsverken vara lämpligt, att lantbruksnämnderna omedelbart därefter börjar tillhandahålla ansökningsblanketter samt vidtager en preliminär granskning av inkomna ansökningar, så att definitiva beslut i anledning av dessa kan fattas, så snart propositionen behandlats av riksdagen.

Beträffande medelsbehovet för lånen erinrar lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden om att av de under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare anvisade investeringsanslagen den 1 juli 1955 återstod outnyttjat ett belopp av drygt 3 000 000 kronor. Ämbetsverken föreslår, att detta belopp, i den omfattning det alltjämt står till förfogande, får användas för stödlån på grund av skördeskador år 1955. Med hänsyn till det stora inkomstbortfall för jordbruket, som redan nu kan förutses, samt med beaktande av att skadorna denna gång icke är av lokal natur utan drabbat stora områden utgår ämbetsverken från att lånebehovet kommer att bli av betydligt större omfattning än år 1954. Ämbetsverken föreslår därför en förstärkning av lånefonden med 60 000 000 kronor samt upplyser, att avsikten är att i samband med omräkningen av jordbrukskalkylen i november överväga frågan om en ökning av detta belopp. Därest de föreslagna lånebestämmelserna kommer att godtagas, bör nämligen vid sagda tid alla ansökningar om stödlån ha inkommit till lantbruksnämnderna.

Lantbruksstyrelsen anmäler i sin skrivelse den 26 maj 1955, att Riksförbundet Landsbygdens folk i en skrift till lantbruksstyrelsen den 10 maj

1955 anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för att bereda sådan jordbrukare, som erhållit stödlån på grund av 1952 års skördeskador, största möjliga lättnad i fråga om lånets återbetalning i fall, då låntagaren drabbats av skördeskador även år 1954 och på grund härav eller av annan anledning befinner sig i ekonomiska svårigheter. Riksförbundet har i sin skrift bland annat hänvisat till föreliggande möjligheter att i mån av behov förlänga amorteringstiden för stödlån på grund av skördeskador år 1952. För det fall att låntagaren befinner sig i utpräglade ekonomiska svårigheter, har riksförbundet vidare ifrågasatt, om lantbruksstyrelsen icke borde utrustas med befogenhet att avskryva stödlån.

Lantbruksstyrelsen erinrar därefter om de för 1952 års stödlån gällande bestämmelserna i fråga om amorteringstiden och anför.

I fråga om sättet för återbetalning av 1952 års stödlån gäller enligt bestämmelserna i 4 § andra stycket kungörelsen den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare, att lånen, som är amorteringsfria under två år, därefter skall återbetalas med en femtedel årligen. Om särskilda skäl föreligger, kan lantbruksnämnden medge förlängning av amorteringstiden till högst tio år. Den tid, inom vilken lånen senast skall vara slutbetalda, uppgår sålunda normalt till tolv år. Enligt föreskrifter, som riksbanken i samråd med lantbruksstyrelsen meddelat riksbankskontoren rörande lånens förvaltning, skall som amorteringsfria år räknas det kalenderår, under vilket lånet utbetalts, samt det därpå följande kalenderåret. Då förfalldagen för stödlån enligt nämnda föreskrifter skall vara den 31 december, skall sålunda den första kapitalavbetalningen å 1952 års stödlån som regel ske den 31 december 1955. Enligt samma föreskrifter kan stödlåntagare, som har betalningssvårigheter, i enlighet med vanliga bankmässiga grunder erhålla viss tids anstånd — som regel högst sex månader — med inbetalning av amortering, som förfaller till betalning.

De i skriften från Riksförbundet Landsbygdens folk påtalade svårigheter för jordbrukarna finner lantbruksstyrelsen i hög grad beaktansvärda. Styrelsen anför, att den vid sitt övervägande av de åtgärder, varigenom ifrågavarande jordbrukare skulle kunna beredas erforderlig lättnad, funnit ett genomförande av en mera liberal tillämpning av gällande bestämmelser om förlängning av amorteringstiden för stödlånen vara den åtgärd, som i första hand bör komma i fråga. I de fall då jordbrukare erhållit stödlån på grund av skördeskador under såväl år 1952 som år 1954, bör sålunda enligt styrelsens mening förlängning till högst tio år efter ansökning kunna medges utan någon mera ingående behovsprövning. Styrelsen anmäler i detta sammanhang sin avsikt att utfärda anvisningar härom till lantbruksnämnderna.

Genom förlängning av amorteringstiden från normalt fem till tio år reduceras beloppet av varje särskild amortering med 50 procent. Lantbruksstyrelsen framhåller, att enbart en sådan uppmjukning av lånevillkoren i åtskilliga fall icke torde vara ägnad att ge låntagaren tillräcklig hjälp. En effektivare hjälp kan enligt styrelsens mening behövas i sådana fall, då låntagarens ekonomi kommit att utsättas för särskilt starka påfrestringar, t. ex. om den av skördeskadorna orsakade förlusten varit onormalt

stor eller om, utan att så varit fallet, även andra omständigheter än skördeskadorna bidragit till att försämra hans ekonomiska ställning. Styrelsen anser, att i dylika fall möjlighet bör finnas att framflytta tidpunkten för lånets amortering, förslagsvis ytterligare högst två år utöver den tid, som enligt nu gällande bestämmelser är amorteringsfri. En förutsättning här för torde emellertid böra vara, att lånebeloppet i och för sig icke kan anses ringa. Styrelsen föreslår därför, att en generell gräns sättes vid omkring 1 000 kronor, så att den ifrågasatta förlängningen av den amorteringsfria tiden som regel icke skall beviljas, om lånet understiger detta belopp. Ytterligare förutsätter styrelsen, att den för lånet förut fastställda amorteringsplanen skall avpassas så, att lånet likväl kan beräknas bli slutbetalat senast inom tolv år. Ett genomförande av styrelsens förslag kräver ändring av 4 § andra stycket i förut omförmälda stödlånekungörelse.

I remissutlåtande den 26 augusti 1955 över lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens framställning anför *statskontoret*, att något subventionsmoment icke bör ingå i stödlåneverksamheten. Ur denna synpunkt ifrågasätter ämbetsverket, om räntan icke bör höjas åtminstone något över nuvarande obligationslåneränta för statslån, 4 1/2 procent. Då statsverket även har andra omkostnader för sin upplåning, skulle eljest ränteinkomsterna av stödlånen icke täcka statens kapitalkostnader. För en något högre ränta talar enligt statskontorets mening även den omständigheten, att lånen icke förutsättes skola löpa med en för hela lånetiden fast ränta. Med hänsyn till att återbetalningsmöjligheterna blir avhängiga av de närmaste årens skördeutfall, anser statskontoret en så lång amorteringstid som tio år icke nu böra fixeras. I övrigt finner statskontoret de av lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden föreslagna bestämmelserna väl avvägda. Hur stort anslag som kan erfordras, undandraget sig helt statskontorets bedömande.

Fullmäktige i riksbanken anför i remissutlåtande den 5 september 1955, att fullmäktige i likhet med lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden anser det ofrånkomligt, att åtgärder skyndsamt vidtages för att lämna finansiell hjälp i form av lån till sådana jordbrukare, som i år särskilt svårt drabbats av skördeskadorna. Av tänkbara former för dylik hjälp, nämligen statlig kreditgaranti eller stödlån, anser fullmäktige av flera skäl stödlåneformen vara att föredraga.

När det gäller att bedöma, vilka som bör kunna få stödlån, bör enligt fullmäktiges mening beaktas, att lån bör beviljas endast i sådana fall, då verkligt behov av ekonomiskt bistånd föreligger. Fullmäktige anför vidare härom samt om lånens storlek i huvudsak följande.

Är jordbrukarens ekonomiska ställning trots skördeskadorna betryggande eller har han genom tillgång på skog eller andra saluprodukter möjlighet att anskaffa erforderligt rörelsekapital, bör lån sålunda ej ifrågakomma. Det bör nämligen undvikas, att stödlån utlämnas till sådana jordbrukare, som kan befaras utnyttja här avsedda låneform för att kringgå gällande kreditrestriktioner. Eftersom det förutsättes, att låntagaren skall ha lidit en vä-

sentlig förlust, torde lån, som avser relativt sett mindre betydande skördeskadur — eller relativt små belopp — icke böra komma i fråga.

I likhet med vad som stadgades i 1954 års stödlånekungörelse må stödlån enligt det nu föreliggande förslaget i allmänhet ej beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den förlust sökanden beräknas ha lidit. I sin skrivelse har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden framhållit, att man i sådana fall, då skadorna är av stor omfattning, ej sällan torde få räkna med att ett dylikt lånebelopp icke är tillräckligt, för att sökanden skall kunna övervinna de av skördeskadorna förorsakade kreditsvårigheterna. Detta uttalande torde få uppfattas så, att ämbetsverken tänkt sig, att denna gång avsteg från den normala maximiregeln skall kunna bli vanligare än vid tillämpning av tidigare stödlånekungörelse. Enligt fullmäktiges mening bör man emellertid vara synnerligen restriktiv, när det gäller att medge överskridande av den normala maximigränsen. En viss schablonmässighet måste nämligen tillämpas bland annat för att uppnå en snabb handläggning och undvika ojämnheter i lånebehandlingen.

Beträffande den särskilda bestämmelsen i 1954 års stödlånekungörelse om eftergift i fråga om säkerhet vid lån å högst 3 000 kronor finner fullmäktige i likhet med lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden det vara att föredraga, att denna bestämmelse icke medtages i den nya stödlånekungörelsen. Däremot kan fullmäktige icke ansluta sig till ämbetsverkens uttalande, att huvudregeln vid låneprövningen ändock bör vara, att säkerhet i regel ej bör fordras. Snarare anser fullmäktige, att säkerhet bör krävas även för dylika mindre lån, såvitt ej särskilda skäl undantagsvis föranleder till annat. Det torde nämligen i allmänhet icke möta stora svårigheter för jordbrukare, som här avses, att uppbtinga säkerhet, även om man kanske oftare än när det gäller större låntagare kan finna anledning att frångå fordran på att säkerheten skall vara fullt bankmässig.

Fullmäktige biträder förslaget om att ränta för ifrågavarande lån för närvarande bör utgå efter 4 1/2 procent. Om det allmänna ränteläget skulle där- till föranleda, bör Kungl. Maj:t enligt fullmäktiges mening äga att under löpande lånetid besluta om ändring av räntesatsen.

I likhet med lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden anser fullmäktige skäl icke föreligga att bibehålla den i äldre stödlånekungörelser medgivna räntefriheten under två år. Däremot kan fullmäktige icke ansluta sig till ämbetsverkens förslag, att skyldighet att inbetala ränta icke skall föreligga under de första två åren. Att såsom ämbetsverken föreslagit i stället lägga den upplupna räntan till det belopp, som vid utgången av en amorteringsfri tid av två år skall förräntas och amorteras, skulle medföra ganska avsevärt merarbete vid låneförvaltningen. Det finnes för övrigt enligt fullmäktiges mening intet, som nu ger anledning till antagande, att låntagarna skall ha mindre möjligheter att betala upplupen ränta vid utgången av nästa år än framdeles. Visar det sig, att låntagare icke förmår erlægga ränta under de två första åren — eller senare — och beror detta icke på brister hos låntagaren själv, bör enligt fullmäktige efter framställning från låntagaren anstånd självfallet kunna ifrågakomma. Fullmäktige ifrågasätter vidare, om det finnes tillräcklig anledning att generellt medge två års anstånd med amor-

tering av erhållet stödlån. Vad nyss sagts om uppskov med räntebetalning kan sägas äga tillämpning även när det gäller amorteringsfrihet under viss tid. Frågan härom torde enligt fullmäktiges mening böra bedömas från fall till fall.

Icke heller anser fullmäktige det lämpligt att i författning fastställa en viss normal tid för lånets amortering — i förslaget tio år. Förhållandena kan vara olika, och normalt bör en låntagare återbetala ett lån betydligt snabbare än en annan. Att medge längre amorteringstid än som är nödvändigt strider mot allmänna låneprinciper och måste te sig särskilt olämpligt under en tid, då restriktivitet måste uppehållas i den allmänna kreditgivningen. Såsom fullmäktige förut framhållit, är det givetvis önskvärt att erhålla så schablonmässiga regler som möjligt, men endast om så kan ske utan eftersättande av väsentliga intressen. I den blivande författningen torde enligt fullmäktiges mening följaktligen böra inflyta en föreskrift om att lån skall vara återbetalt senast tio år efter dess beviljande, dock att om särskilda skäl föreligger, lånetiden må utsträckas till högst femton år.

Beträffande vissa tekniska detaljer i fråga om amortering och ränta anför fullmäktige i huvudsak följande.

Därest bestämmelserna om ränta och amortering, oaktat vad fullmäktige förut anfört, skulle få det materiella innehåll, som innefattas i ämbetsverkens förslag, är det av rent tekniska skäl icke lämpligt, att amorteringen skall utgöra (exakt) en tiondel om året. Om två års ränta skall läggas till kapitalet, torde nämligen i allmänhet uppkomma amorteringsbelopp, som slutar på ören. En avrundning till jämna tiotal kronor bör i så fall ske och det uppkommande ojämna beloppet uttagas som första amortering.

För tidigare lämnade stödlån gäller, att ränta och amortering skall erläggas årsvis i efterskott, vilket i praktiken kommit att betyda, att den 31 december blir förfallodag för dessa inbetalningar. För att undvika en alltför stor arbetsanhopning vid årsskiftet vore det för den låneförvaltande myndigheten av betydelse, att annan förfallodag fastställdes för de ifrågasatta nya lånen, förslagsvis den 15 november varje år. En sådan anordning torde bli till fördel även för låntagarna.

I fråga om förfarandet med stödlån, då låntagaren avhänder sig sitt jordbruk, anför fullmäktige följande.

Ämbetsverkens förslag upptager en bestämmelse av innehåll, att om låntagare överlåter den brukningsdel, som han innehade då lånet beviljades, eller väsentlig del därav till ny ägare, lånet skall av lantbruksnämnden kunna uppsägas till betalning å tid, som nämnden bestämmer. Detsamma skall enligt förslaget gälla, om låntagaren är arrendator och brukningsdelen övertages av ny arrendator. Enligt fullmäktiges mening bör lånet automatiskt förfalla till betalning i fall, som här avses, å den tidpunkt då egendomen frånträdes, om icke låntagaren efter ansökan får medgivande att behålla lånet, i vilket fall ändrade amorteringsvillkor bör kunna föreskrivas.

Fullmäktige berör slutligen frågan om låneärendenas handläggning och erinrar om att ämbetsverkens förslag utgår från samma system i detta avseende som 1954 års stödlånekungörelse. Låneverksamheten skall sålunda

under lantbruksstyrelsens tillsyn omhänderhas av lantbruksnämnderna. Förvaltningen av beviljade lån skall dock handhas av riksbanken med den inskränkningen, att det är lantbruksnämnd, som har att besluta om uppsägning av lån.

Fullmäktige framhåller i anledning härav, att lantbruksnämnderna i allmänhet torde ha en stor arbetsbörda även utan att få sig ålagda en så omfattande ny uppgift, som ifrågavarande låneverksamhet torde komma att innebära — särskilt med tanke på den mera ingående prövning av låneärendena, som fullmäktige anser påkallad — och att dessa nämnder icke tillatts med tanke på att bedöma kreditfrågor. Det måste också enligt fullmäktige vara en olägenhet, att låneärenden kommer att handläggas av två olika myndigheter, icke minst när det gäller att uppnå skyndsam behandling. Fullmäktige finner det därför önskvärt att i möjligaste mån undvika en dylik anordning och anför, att man beträffande det övervägande antalet stödlåneärenden kan utgå från att det är fråga om krediter, som i stort sett är av bankmässig karaktär och bör bedömas bankmässigt. Detta gäller alldeles särskilt om låneärenden som avser relativt sett större belopp. Med hänsyn härtill synes det fullmäktige önskvärt, att låneprövningen anförtros åt ett organ med erfarenhet och vana vid behandling av kreditfrågor. Av de organ, som därvid kan komma i fråga, synes riksbanken äga de bästa förutsättningarna för att snabbt och effektivt lösa föreliggande uppgifter. Riksbankskontoren kan visserligen, anför fullmäktige, icke sägas ha förvärvat någon stor erfarenhet på jordbrukskreditens område, men genom handläggning av ett betydande antal lån, övertagna från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, samt genom den tidigare stödlåneverksamheten är kontoren ingalunda främmande för jordbrukskreditfrågor och har i kredithänseende även fått beröring med ett relativt stort antal personer, som kan förutsättas ingå i det nya låneklimatelet. Fullmäktige ifrågasätter därför, om det icke skulle vara lämpligt, att de stödlåneärenden, där det blir fråga om bedömning icke endast av skördekadornas omfattning och sökandenas behov av att erhålla lån utan även av säkerhets-, avbetalnings- och andra kreditfrågor, bör helt prövas och avgöras av riksbankens avdelningskontor. Fullmäktige nämner i detta sammanhang, att i riksbankens kontorsstyrelser regelmässigt ingår en erfaren jordbrukare. Om prövningen av ifrågavarande stödlåneärenden anförtros åt riksbanken, är avsikten att komplettera de kontorsstyrelser, som för närvarande saknar representant för jordbruket. Enligt vad riksbanksledningen förvissat sig om vid sammanträde med direktörerna vid de avdelningskontor, som mest skulle komma att beröras av ett genomförande av fullmäktiges förslag på denna punkt, har kontoren möjlighet att snabbt behandla och avgöra inkommande låneärenden. Sannolikt kommer behandlingen att bli minst lika snabb, som om ärendena först skall prövas av lantbruksnämnderna. Dessa har nämligen, så snart beslut i låneärende föreligger, att underrätta vederbörande riksbankskontor, vilket sedan i sin tur får vidtagna åtgärder för införskaffande av erforderliga lånhandlingar. Om riksbanken ensam hade ansvaret för lånebehandlingen, skulle

de olika momenten kunna handläggas mera i ett sammanhang. Fullmäktige anför, att på en del håll den omständigheten vållat viss tidsutdräkt, att lantbruksnämndernas beslut icke från början lämnat tillräckligt klara besked om vari säkerheten för beviljat lån skall bestå.

Enligt fullmäktiges mening bör låneverksamheten sålunda organiseras efter följande linjer.

Samtliga ansökningar om stödlån bör insändas till vederbörande riksbankskontor. Inkomna ansökningar bör skyndsammast möjligt bli föremål för utredning genom kontorsstyrelsens försorg. Har sökanden icke erbjudit säkerhet och finner kontorsstyrelsen, att han saknar möjlighet att ställa sådan, bör ärendet skyndsamt överlämnas till lantbruksnämnden för fortsatt handläggning. Beträffande övriga låneärenden skall kontorsstyrelsen, med anlitande av tillgänglig expertis, undersöka om förutsättningar för lån enligt författningen är för handen. I fall då lån prövas böra utgå och den erbjudna säkerheten bedömes såsom tillfredsställande, skall kontorsstyrelsen därefter med tillämpning av grunderna i författningen bestämma lånebelopp, eventuell amorteringsfrihet och amorteringstidens längd. Omedelbart efter det att erforderliga låne- och säkerhetshandlingar ingått, skall kontoret utbetala beviljat lånebelopp. När det gäller lån, som beviljas av riksbankskontor, bör det sedan ankomma på kontoret att även i fortsättningen besluta i uppkommande frågor, bland annat om eventuell uppsägning av lånet på grund av bristande betalning m. m.

De låneansökningar, som avslås av riksbanken, bör överlämnas till lantbruksnämnden tillika med den utredning, som riksbankskontoret införskaffat. Finner lantbruksnämnden särskilda skäl tala för att lån bör utgå, trots att riksbanken funnit sig icke böra bevilja lånet — det kan här förutsättas komma att främst röra sig om lån, där riksbanken bedömt säkerheten såsom otillfredsställande — bör lantbruksnämnden ha möjlighet att besluta om lån enligt samma grunder, som tillämpas beträffande låneansökningar, vilka omedelbart överlämnats till lantbruksnämnden med hänsyn till att någon säkerhet icke kunnat ställas.

Själva förvaltningen av de lån, som beviljas av lantbruksnämnd, torde böra omhänderhas av riksbanken enligt samma regler, som gäller för äldre stödlån.

Det för stödlåneverksamheten tillgängliga beloppet torde av Kungl. Maj:t böra fördelas mellan riksbankskontoren och lantbruksnämnderna. Man torde böra förutsätta, att icke hela beloppet fördelas på en gång utan att viss reserv innehålles, till dess det blir möjligt att överblicka lånebehovens storlek inom de olika distrikten.

Mot fullmäktiges beslut har herr Kristensson i Osby reserverat sig och med instämmande av herr Kollberg anført följande.

Fullmäktige bör tillstyrka förslaget från jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen beträffande stödlån till reglering av 1955 års skörde-skador. Dessa lån är av sådan karaktär, att låneprövningen bör såsom föreslagits av de båda ämbetsverken verkställas av lantbruksnämnderna och icke av riksbanken.

Herr Rubbestad har med anledning av bankofullmäktiges beslut i särskilt yttrande anført följande.

Såsom framgår av skrivelse den 16 augusti 1955 från jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen torde det vara uppenbart, att jordbruket i de delar av landet, som särskilt hårt drabbats av torkan i år, kommer att ställas

inför ett betydande inkomstbortfall, som för många jordbrukare medför samma ekonomiska avbräck som inträffad arbetslöshet för en vanlig arbetare. Det har i detta sammanhang också framhållits, att jordbrukarna till följd av inköp av utsäde, konstgödsel och kraftfoder har en stor växelportfölj, som förfaller den 1 oktober, och att många har svårigheter att utan hjälp infria sina växlar. I likhet med jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen måste man anse det ofrånkomligt, att åtgärder skyndsamt vidtages för att lämna finansiell hjälp till sådana jordbrukare, som i år särskilt hårt drabbats av skördeeskador.

De förslag till hjälpåtgärder, som förordats av dessa två myndigheter, bör därför biträdas. Det är också lämpligt att i författningen fastställa en viss normal tid för lånets amortering på sätt, som de båda myndigheterna förordat. Detta kan icke strida mot allmänna låneprinciper, och låntagarna erhåller därigenom större trygghet och bättre förutsättningar skapas för fullgörandet av betalningsskyldigheten.

Beträffande såväl frågan om ärendenas handläggning som andra i samband därmed berörda frågor tillstyrkes det från de båda myndigheterna framlagda förslaget. Låneverksamheten bör sålunda under lantbruksstyrelsens tillsyn omhänderas av lantbruksnämnderna. Dessa har ju tidigare handhaft dylika kreditfrågor, och en viss sakkunskap för nämnda ändamål finnes därför tillgänglig i dessa organ, vilket icke är fallet, om ärendena skall handläggas av ett nytt organ. Och att överlämna ärendenas handläggning till två organ, skulle vara olyckligt, icke minst ur den synpunkten, att en mängd ärenden därigenom komme att fördröjas.

Slutligen måste framhållas, att en betydande lättnad för en mängd jordbrukare skulle erhållas, om de nu gällande kreditrestriktionerna kunde lättas. Behovet av stödlån skulle då säkerligen minska.

Över lantbruksstyrelsens framställning om ändring av bestämmelserna om amorteringsfrihet i 4 § kungörelsen den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare har *statskontoret* efter remiss avgivit utlåtande den 30 augusti 1955. Statskontoret anför, att då det synes önskvärt, att 1952 års stödlån nedamorteras så snabbt som möjligt, ämbetsverket för sin del ifrågasätter, om icke anstånd med amorteringarnas början bör medgivas för endast ett år.

Fullmäktige i riksbanken anför i remissutlåtande den 1 september 1955, att fullmäktige i likhet med lantbruksstyrelsen och på de grunder styrelsen anfört anser det ofrånkomligt, att jordbrukare, som erhållit stödlån på grund av skördeeskador under såväl år 1952 som år 1954, bör beredas lättnad i vissa fall och att fullmäktige därför anser sig böra tillstyrka bifall till styrelsens förslag.

Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund anför i sin skrift, att förbundet anser det rimligt, att vid uppgörandet av stödprogrammet mot skördeeskador inom jordbruket samma bedömningsgrunder tillämpas för erhållande av statligt stöd för skördeeskador på frilandsodlingar av köksväxter och bär även inom trädgårdsodlingen. Förbundet upplyser, att den fältmässiga köksväxtodlingen inom jordbruket uppgår till cirka 10 000 hektar, medan arealen frilandsodling i handelsträdgårdar utgör cirka 4 500 hektar. Till största delen omfattar den senare odlingen samma kulturer som inom jordbruket, varför samma principer beträffande stödåtgärder mot skörde-

skador på dessa kulturer bör kunna tillämpas, oavsett om odlingen bedrivs inom jordbruk eller handelsträdgård.

Till stöd för sin framställning anför handelsträdgårdsmästareförbundet vidare bland annat följande.

Den ihållande torkan har orsakat odlarna av köksväxter och bär på friland i trädgårdar betydande förluster på grund av väsentligt nedsatt eller i vissa fall helt felslagen skörd. Detta gäller framförallt för odlingarna av kål, övriga slag av grövre grönsaker och rotsaker samt jordgubbar och hallon. För dessa odlingar finnes i allmänhet ej bevattningsanordningar, eftersom priserna på dessa produkter under vanliga förhållanden ej kan bära kostnaderna för dylika anläggningar. Dessutom har det visat sig, att även odlingar med bevattningsanläggningar under de extrema förhållandena under den gångna sommaren haft stora svårigheter att tillfredsställa tillgodose vattenbehovet. Vidare bedrivs i allmänhet köksväxtodlingen i handelsträdgårdar i små enheter, varför förlusterna kanske endast kan uppskattas till mindre belopp, men för den enskilde odlaren kan följderna av en felslagen skörd relativt sett bli lika svåra som för odlingar i större skala, där det rör sig om större totala belopp. För att ge trädgårdsodlare, som på grund av torkan ställts inför en synnerligen brydsam ekonomisk situation, möjlighet till fortsatt drift av sin rörelse trots lidna förluster, bör även trädgårdsodlingen inbegripas i de stödåtgärder, som planeras för jordbruket.

Lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd föreslår i gemensamt remissutlåtande den 13 september 1955 över framställningen, att av torkan hårt drabbade odlare av köksväxter på friland (inklusive jordgubbar och hallon), oavsett om odlarna betraktas som jordbrukare eller handelsträdgårdsmästare, skall få möjlighet att söka stödlån. Ämbetsverken anser dock, att lån icke bör beviljas handelsträdgårdsmästare, som erhåller huvudparten av sina inkomster från andra grenar av sin verksamhet än köksväxtodling på friland. Till vägledning för beviljande av stödlån bör sålunda enligt ämbetsverken gälla, att företagaren i fråga normalt har sin huvudsakliga försörjning från odling av köksväxter eller trädgårdsbären jordgubbar och hallon.

Till stöd för sitt förslag anför lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden i huvudsak följande.

Ämbetsverken vill till en början erinra om de olikheter i principiellt hänseende, som föreligger mellan jordbruket och trädgårdsnäringsen i fråga om prisbildningen. För den senare råder — liksom för jordbrukare som odlar köksväxter och matpotatis — helt fria priser. Minskad produktionsvolym kan i viss utsträckning kompenseras genom att högre priser uttages, i den mån marknaden tillåter detta. Så synes vara fallet i år, framför allt i fråga om matpotatis, ärter, bönor och blomkål, där priserna varierat omkring fjolårets dubbla genomsnittsnivå. Härtill är emellertid att märka, att odling av tidig potatis, ärter och bönor numera endast i begränsad omfattning sker i handelsträdgårdar. Den fältmässiga odlingen inom jordbruket svarar för huvuddelen av produktionen. För övriga köksväxter, som icke odlas under glas, föreligger även betydande prisstegringar jämfört med föregående år. Stegningen har dock här, i vart fall hittills, varit avsevärt lägre än för matpotatis, ärter och bönor. Endast i fråga om gurkor ligger priserna under fjolårsnivån. Skörden år 1954 av gurkor på friland var emellertid till

följd av kyla, regn och solbrist mycket svag och priserna låg långt över det normala.

Även om sålunda minskad skörd av köksväxter (och likaså av trädgårdsbär) i genomsnitt kan uppvägas av höjda priser — förutsättningen härför är att produkterna i fråga är normalelastiska i prishänseende, något som enligt undersökningar för tidigare år äger approximativ giltighet för vårt land — vill ämbetsverken framhålla, att de enskilda odlarna i många fall icke blir nämnvärt hjälpta därav. Prishöjningarna ger icke kompensation åt de odlare, som nu befinner sig i en brydsam ekonomisk situation i de av torkan värst drabbade områdena. Skälet härför är helt enkelt, att skördevolymen därstädes ligger långt under det i och för sig låga genomsnittet. Ämbetsverken vill vidare erinra om 4-procentregeln, vilken enligt prisavtalet våren 1955 skall äga tillämpning för jordbrukets del. Enligt denna regel äger jordbrukarna erhålla kompensation för det inkomstbortfall, som överstiger cirka 160 miljoner kronor. Trädgårdsnäringen har ej någon motsvarande garanti i händelse av felslagen skörd men har, som förut nämnts, i stället förmånen av fri prisbildning. Ämbetsverken finner det icke lämpligt, att ett stöd åt trädgårdsnäringen i form av kontanta bidrag lämnas, även om dessa skulle bli av tillfällig natur. Avgörande för ämbetsverkens ställningstagande har härvidlag varit, förutom hänsynstagande till den fria prisbildningen inom trädgårdsnäringen, dels att denna näring på ett helt annat sätt än jordbruket är, eller i vart fall borde vara, oberoende av årsmånen (odling under glas, bevattningsanordningar etc.), dels att varusortimentet i handelsträdgårdarna är så heterogent, att en stödverksamhet i form av statliga bidrag icke låter sig genomföra enligt väl avvägda beslut.

Å andra sidan kan ämbetsverken icke bortse från att svåra skador i år har inträffat inom vissa geografiska områden och där också inom vissa delar av trädgårdsnäringen. Ämbetsverken fäster särskilt avseende vid att kål och övriga slag av grövre grönsaker ävensom rotfrukter odlas på friland i handelsträdgårdar under ungefär samma betingelser som i den fältmässiga köksväxtodlingen i jordbruket och att ifrågavarande växtslag, enligt vad ämbetsverken har sig bekant, lidit stor skada i torkområdena. Bevattningsanordningar för dessa grödor förekommer här lika litet i handelsträdgårdarna som i jordbruket. Såsom handelsträdgårdsmästareförbundet framhållit, torde skälet härför främst vara, att den fältmässiga odlingen av produkterna i fråga ej kan bära kostnaderna för dylika anläggningar.

I fråga om medelsbehovet för de föreslagna stödlånen till handelsträdgårdsmästare anför lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden bland annat följande.

Frilandsodlingen i handelsträdgårdar utgör cirka 4 500 hektar eller ungefär hälften av arealen av den fältmässiga köksväxtodlingen inom jordbruket. Av jordbrukets totala intäkter svarar den fältmässiga köksväxtodlingen för drygt 1 procent. Man kan alltså schematiskt räkna med att frilandsodlingen i handelsträdgårdar ger en bruttointäkt motsvarande 0,5 procent av jordbrukets sammanlagda intäkter. Till stödlån åt jordbrukare har ämbetsverken föreslagit, att 60 miljoner kronor skall anvisas utöver ett outnyttjat belopp om cirka 3 miljoner kronor till tidigare års stödlån. Mot 0,5 procent av sagda totalbelopp svarar drygt 300 000 kronor. Skadorna i köksväxtodlingen m. m. kan dock länkas vara betydligt större än i genomsnitt för jordbrukets samtliga produkter. Till exemplifiering härav kan nämnas, att i det fall skador om 2 000 kronor per hektar drabbat en femtedel av frilandsodlingen i handelsträdgårdarna, motsvarande inkomst-

bortfall skulle uppgå till inemot 2 miljoner kronor. Under alla förhållanden är det emellertid tydligt att, därest ämbetsverkens nu framlagda förslag till stödåtgärder vinner Kungl. Maj:ts beaktande, det sammanlagda lånebehovet kommer att undergå endast en mindre ökning. En höjning av anslaget till stödlån, utöver vad ämbetsverken i skrivelse den 16 augusti 1955 föreslagit, synes därför nu icke vara påkallad.

I ett till jordbruksdepartementet den 20 september 1955 inkommet utlåtande anför *statskontoret*, att ämbetsverket för sin del icke vill motsätta sig handelsträdgårdsmästareförbundets framställning. Något subventionsmoment bör enligt statskontorets mening icke ingå i stödlåneverksamheten. Det synes statskontoret vidare böra uppställas som ovillkorlig förutsättning för lån, att trädgårdsmästarens verksamhet helt eller till övervägande del hänför sig till frilandsodling.

Departementschefen

I stora delar av vårt land har väderleksförhållandena under våren och sommaren 1955 varit synnerligen ogynnsamma för jordbruksnäringen. På grund av ovanligt sen snösmältning och tjällossning samt kall och regnig väderlek försenades vårsådden och hämmades utvecklingen av vallar och höstsådda grödor flerstädes avsevärt. Varm väderlek under slutet av juni och början av juli påskyndade visserligen utvecklingen och förbättrade skördeutsikterna, men den långvariga och intensiva torkan medförde en allvarlig och tämligen allmän försämring av såväl betena som den växande grödan i övrigt och vållade inom stora områden betydande skador på skörden. Med anledning därav har statens jordbruksnämnd fått i uppdrag att i samråd med lantbruksstyrelsen närmare utreda omfattningen och arten av de mera väsentliga skadorna på skörden. Utredningen är ännu icke avslutad, varför det icke är möjligt att här lämna någon närmare redogörelse för skadornas omfattning. Redan av de nu föreliggande upplysningarna framgår emellertid klart, att inom betydande områden de enskilda jordbrukarna i ett stort antal fall drabbats av så omfattande skador, att de kommer att få vidkännas ett avsevärt inkomstbortfall och ställas inför kreditsvårigheter av sådan natur, att katastrofala följder kan uppkomma för den enskilde. Enligt min mening föreligger ett trängande behov av åtgärder från statsmakternas sida för att mildra verkningarna av skadorna.

Till frågan om formerna för dessa åtgärder synes emellertid slutlig ställning icke böra tagas nu. I enlighet med riksdagens beslut våren 1955 (prop. 1955: 180, JoU 25, rskr. 320) torde sålunda spørsmålet om kompensation för inkomstbortfall på grund av minskad skörd icke böra prövas, förrän den i vårens prisöverenskommelse avtalade omräkningen av jordbrukskalkylen ägt rum. Därvid torde även mera fullständiga upplysningar om skördeskadornas art och omfattning bli tillgängliga. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jordbruket enligt denna överenskommelse äger erhålla kom-

pensation för inkomstbortfall på grund av minskad skörd, i den mån bortfallet överstiger 4 procent av jordbrukets totala intäkter enligt den våren 1955 uppgjorda jordbrukskalkylen (justerad för de i överenskommelsen förutsatta prisändringarna). Enligt överenskommelsen skall vidare omräkning av jordbrukskalkylen ske efter vissa regler på grundval av skörde-rapporterna per den 15 oktober 1955. För att i möjligaste mån påskynda utredningsarbetet i samband med kalkylomräkningen har Kungl. Maj:t efter framställning av jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets för-handlingsdelegation beslutat, att tidpunkten för avgivandet av skörderap-porterna flyttas från den 15 till den 1 oktober.

Som jag redan anfört, är det uppenbart, att det av årets skördeskador orsakade inkomstbortfallet för ett stort antal jordbrukare medför sådana likviditetssvårigheter, att skyndsam hjälp är av nöden. Enligt min mening bör man därför icke vänta på resultatet av nyssnämnda utredning och om-räkning av jordbrukskalkylen utan snarast möjligt vidtaga de hjälpåtgär-der, som är möjliga utan att utredningen och omräkningen föregripes. Jag ansluter mig därför till lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens för-slag att i avbidan härpå möjlighet skapas att lämna stödlån till sådana jordbrukare, som på grund av felslagen skörd lidit väsentlig förlust och fördenskull behöver ekonomiskt bistånd. Syftet med stödlånen bör vara att bidra till att avhjälpa de kredit-svårigheter, som uppkommer till följd av förlusten. Såsom Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund anfört be-drives odling av köksväxter, jordgubbar och hallon såväl fältmässigt inom jordbruket som på friland i handelsträdgårdar. Med hänsyn härtill bör beträffande stödlån i anledning av skördeskador på dessa odlingar sam-ma principer kunna tillämpas, oavsett om odlingen bedrives inom jordbruk eller handelsträdgård. Jag ansluter mig därför till förslaget att även han-delsträdgårdsmästare, som normalt erhåller huvudparten av sina inkomster från odling på friland av köksväxter, jordgubbar eller hallon, i likhet med jordbrukare bör få möjlighet att erhålla stödlån på grund av väsentligt felslagen skörd i fråga om nämnda odlingar.

Vad angår den närmare utformningen av stödlånen anser jag, att denna lämpligen bör anknyta till de bestämmelser, som enligt kungörelsen 1954: 723 gäller för dylika lån med anledning av 1954 års skördeskador. Såsom förutsättning för lån bör sålunda gälla, att jordbrukaren på grund av fel-slagen skörd år 1955 har lidit väsentlig förlust och av denna anledning är i behov av ekonomiskt bistånd samt att han gjort vad på honom ankommit för att motverka förlusten. Liksom år 1954 torde vidare lån som regel ej böra beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den in-komstminskning, skadorna beräknas ha medfört.

Bland annat med hänsyn till det angivna syftet med lånen bör dessa även denna gång löpa med ränta. Räntefoten, som för 1954 års stödlån ut-gör 4 procent, synes med anledning av den förändring i det allmänna ränte-läget, som sedermera ägt rum, böra bestämmas till 4 1/2 procent. Jag för-sätter dock att, därest det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill,

Kungl. Maj:t skall äga att under löpande lånetid besluta om ändring av denna räntesats.

Beträffande 1954 års stödlån gäller, att låntagarna är befriade från att erlægga ränta under de två första åren av lånets löptid för belopp upp till 10 000 kronor. Lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden har ej funnit skäl föreligga att bibehålla denna räntefrihet. Ämbetsverken har i stället föreslagit, att ränta skall beräknas redan från tiden för utlämnandet av lån men att någon skyldighet att gälda räntan icke skall föreligga under de två första åren. Den under sagda tid upplupna räntan avses i stället skola läggas till kapitalbeloppet. Riksbanksfullmäktige har tillstyrkt ämbetsverkens förslag om slopande av räntefriheten men har avstyrkt förslaget om uppskjutande av de två första årens ränteinbetalningar. För min del finner jag det med hänsyn till den föreliggande situationen skäligt att i viss utsträckning bibehålla systemet med räntefrihet samt att i övrigt medge uppskjutande av inbetalningen av de två första årens räntor. Jag anser sålunda, att låntagare, vars brukningsenhet icke innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark, bör åtnjuta räntefrihet för visst lånebelopp under de två första åren av lånetiden. Det torde därvid vara till fyllest, om sagda belopp fastställes till 3 000 kronor. Lantbruksnämnderna bör undantagsvis kunna medge låntagare, vars brukningsenhet innehåller mer än 20 hektar åker, samma förmån, därest brukningsenheten på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhets synpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsdel under nämnda arealgräns. Dylik räntefrihet bör även tillkomma handels-trädgårdsmästare, vars företag ej är av större omfattning än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, allenast en helårsanställd arbetare. I fråga om lånebelopp, för vilket ränta skall utgå, bör räntan för nämnda båda år läggas till kapitalbeloppet samt därefter förräntas och amorteras i samma ordning som detta.

Amorteringstiden har för såväl 1952 års som 1954 års stödlån fastställts till fem år med rätt för lantbruksnämnderna att, om särskilda skäl föreligger, medge förlängning till tio år. För att lätta de ekonomiska svårigheterna för de jordbrukare, som drabbats av svag skörd såväl år 1952 som år 1954 och som i anledning därav erhållit stödlån, har lantbruksstyrelsen funnit sig böra rekommendera lantbruksnämnderna att, om ansökan därom göres, i regel medge förlängning av amorteringstiden till tio år. Med hänsyn härtill och då skälen för en längre amorteringstid blir än starkare om jordbrukare, som tidigare erhållit stödlån, nödgas söka sådana även i år, har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden funnit mest ändamålsenligt att redan nu för här ifrågavarande lån räkna med en normal amorteringstid av tio år med möjlighet för lantbruksnämnderna att i särskilda fall, då skördeskadorna är mycket betydande, medge förlängning till högst 15 år. Riksbanksfullmäktige har emellertid icke ansett det lämpligt att fastställa en viss normaltids för stödlånens amortering utan har förordat den bestämmelsen, att lånen skall vara återbetalda senast tio år efter det att de beviljats, dock att om särskilda skäl föreligger lånetiden skall kunna ut-

sträckas till högst 15 år. För min del anser jag, att amorteringstiden bör fastställas till normalt fem år, dock med möjlighet till förlängning till högst tio år, därest så anses påkallat med hänsyn till låntagarens ekonomiska ställning eller eljest särskilda skäl finnes. I undantagsfall, då särskilt ömmande skäl föreligger, bör kunna medges förlängning till högst 15 år. Vidare synes låntagarna — i likhet med vad som gäller beträffande 1954 års lån — böra erhålla två års amorteringsfrihet. — I likhet med riksbanksfullmäktige anser jag det vidare lämpligt föreskriva, att det första amorteringsbeloppet skall avpassas så, att amorteringen de därpå följande åren kommer att utgå i jämna tiotal kronor.

Liksom fallet var beträffande stödlånen år 1954 bör, i anslutning till vad som gäller för avskrivningslån för inre och yttre rationaliseringsåtgärder, för de nu ifrågavarande lånen som regel krävas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Det är emellertid tydligt, att rigorösa fordringar härvidlag lätt kan medföra, att den hjälp, som åsyftas med den föreslagna låneverksamheten, icke blir effektiv. Jag vill därför understryka vad jag anförde i enahanda fråga föregående år, nämligen att anspråken på säkerhet icke får sättas så höga, att de otillbörligt försvårar långivningen i sådana fall, där det med hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper och förhållanden i övrigt finnes anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. För 1954 års stödlån gällde, att eftergift från kravet på säkerhet kunde medges, om lånebeloppet icke översteg 3 000 kronor eller om det, vid lån å högre belopp, mötte svårigheter för sökanden att ställa erforderlig säkerhet och lantbruksnämnden fann sannolikt, att han skulle komma att fullgöra betalningsskyldigheten. Med anledning av de erfarenheter, som gjorts i fråga om 1954 års lån, bör dessa bestämmelser undergå en mindre justering. I enlighet med lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens förslag bör sålunda kravet på en ur det allmännas synpunkt tillfredsställande säkerhet kunna efterges, om det — oavsett lånebeloppets storlek — möter svårigheter för sökanden att ställa nyssnämnda säkerhet eller om dylik eftergift eljest kan befinnas motiverad med hänsyn till beloppets ringa storlek och omständigheterna i övrigt. Förutsättningen för eftergift bör emellertid städe vara, att lantbruksnämnden finner sannolikt, att sökanden skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Innebörden härav är, att den särskilda bestämmelsen beträffande lån å högst 3 000 kronor skall utgå och i fråga om dylika mindre lån ersättas med en fri prövning från den lånebeviljande myndighetens sida. I fråga om dessa mindre lån bör emellertid enligt min mening säkerhet alitjämt som regel icke fordras.

I likhet med vad som gäller för 1954 års stödlån bör lantbruksnämnden äga rätt att uppsäga stödlån till betalning å tid, som nämnden bestämmer, om låntagaren överlåter den brukningsenhet, som han innehade, då lånet beviljades, eller väsentlig del därav till ny ägare. Detsamma bör även gälla för det fall, att låntagaren är arrendator och brukningsenheten övertages av ny brukare. Jag finner sålunda ej skäl ansluta mig till det av riks-

banksfullmäktige framförda förslaget, att stödlån i fall, som nu avses, automatiskt skall förfalla.

Riksbanksfullmäktige har anmält, att förfallodagen för amortering och ränta för tidigare stödlån i praktiken blivit den 31 december. För att undvika alltför stor arbetsanhopning vid årsskiftena för den låneförvaltande myndigheten har fullmäktige föreslagit en tidigare förfallodag. Mot en dylik ändring har jag icke något att erinra. Jag förordar därför, att den 1 december i regel skall angivas såsom förfallodag i lånevillkoren.

I fråga om 1954 års stödlån omhänderhades beviljandet av lånen och vad därmed sammanhänger av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens överinseende och i samarbete med hushållningssällskapen, medan utbetalningen och förvaltningen av lånen ankom på riksbanken. Riksbanksfullmäktige har nu föreslagit, att även beviljandet av stödlån skall överlätas å riksbanken utom i de fall, då lånesökanden icke erbjudit säkerhet eller saknar möjlighet att ställa sådan. I sistnämnda fall liksom i fråga om låneansökning, som avslagits av riksbanken, avses ärendet skola överlämnas till lantbruksnämnden för fortsatt handläggning.

Bland annat med hänsyn till karaktären av den långivning, varom här är fråga, kan jag icke ansluta mig till det av fullmäktige framförda förslaget. Emellertid finner jag det med tanke på den åtminstone i vissa län väntade stora anhopningen av låneansökningar och önskemålet om en så skyndsamt behandling som möjligt av ansökningarna lämpligt, att en fördelning av arbetet med låneverksamheten äger rum mellan lantbruksnämnderna och riksbanken. Enligt min mening bör sålunda lantbruksnämnderna, till vilka ansökan skall ställas, pröva sökandes behov av lån, lånebeloppets storlek samt amorteringstidens längd. Därjämte bör det åligga lantbruksnämnderna att besluta, huruvida säkerhet skall ställas, samt fastställa beskaffenheten av sådan säkerhet. Det bör vidare ankomma på lantbruksnämnderna att avgöra, om sökande skall medgivas räntefrihet i enlighet med förenämnda grunder. Besked om beslutet skall översändas till riksbanken. På riksbanken bör därefter ankomma att införskaffa skuldförbindelse och eventuella säkerhetshandlingar, granska dessa handlingar samt utbetala lånebeloppet till sökanden. Kan denne icke lämna den föreskrivna säkerheten, skall riksbanken göra anmälan därom till lantbruksnämnden. Det bör därefter ankomma på nämnden att, om den så finner påkallat, upptaga frågan om säkerheten till förnyad prövning. Jag förutsätter, att ett nära samarbete skall uppehållas mellan lantbruksnämnden och riksbanken, så att ärendenas behandling underlättas och dubbelarbete undviks. Riksbanken skall vidare omhänderha själva förvaltningen av stödlånen. Liksom beträffande tidigare stödlån skall det emellertid ankomma på lantbruksnämnden att besluta om uppsägning av lån. I låneverksamheten, som skall äga rum under lantbruksstyrelsens överinseende, bör lantbruksnämnderna även samarbeta med hushållningssällskapen. Lånen torde på samma sätt som förut utlämnade stödlån bära redovisas på riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd. Frågan om ersättning till riksbanken för förvalt-

ningen av de tidigare lånen har i avbidan på vidare erfarenheter ännu icke avgjorts. Vid sådant förhållande torde det även böra anstå med att bestämma gottgörelsen för riksbankens arbete med de nu föreslagna lånen.

Ansökan om stödlån bör göras senast den 1 december 1955. Hinder bör dock icke föreligga att till prövning upptaga ansökan, som inkommer efter nämnda dag, därest särskilda omständigheter föreligger. Då behovet av lån är trängande, är det angeläget, att ansökningarna upptages till behandling, så snart de kommit vederbörande lantbruksnämnd tillhanda, ävensom att prövningen av säkerheten och utbetalningen av lånebeloppet verkställas utan dröjsmål.

I överensstämmelse med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats ett förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare. Förslaget torde få fogas till detta protokoll som *bilaga A*.

Vad beträffar finansieringen av den sålunda föreslagna låneverksamheten har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden erinrat om att av de under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare under tidigare år anvisade investeringsanslagen kvarstår odisponerat ett sammanlagt belopp av omkring 3 000 000 kronor. Ämbetsverken föreslår, att detta belopp skall få tagas i anspråk för stödlån på grund av innevarande års skördeskador samt att därutöver skall anvisas ett belopp av 60 000 000 kronor. Det är givetvis icke möjligt att för närvarande med någon tillförlitlighet beräkna medelsbehovet. De av ämbetsverken föreslagna beloppen torde emellertid i nuvarande läge få anses vara till fyllest. Kungl. Maj:t torde sålunda böra dels inhämta riksdagens medgivande att för ändamålet få använda den del av nämnda investeringsanslag, som icke tagits i anspråk för stödlån i anledning av tidigare skördeskador, dels föreslå riksdagen att å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor, vilket bör benämnas Stödlån till jordbrukare. Skulle det, sedan flertalet ansökningar om stödlån inkommit till lantbruksnämnderna och det totala medelsbehovet sålunda bättre kan överblickas, visa sig att ytterligare medelsanvisning är påkallad, torde jag framdeles få framlägga förslag därom.

Som förut nämnts, har lantbruksstyrelsen föreslagit sådan ändring av 4 § kungörelsen den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare att, om särskilda skäl föreligger, amorteringsfrihet för stödlån kan medges under ytterligare högst två år utöver den tid, under vilken lånen enligt nu gällande bestämmelser är amorteringsfria. Avsikten med förslaget är att bereda de jordbrukare, som erhållit stödlån på grund av 1952 års skördeskador, lättnad i fråga om lånets återbetalning i de fall, då låntagarna drabbats av skördeskador även år 1954 eller år 1955 eller båda dessa år och den av skördeskadorna orsakade förlusten varit onormalt stor eller, utan att så är fallet, även andra omständigheter utanför låntagarens råddighet än skördeskador bidragit till att försämra hans ekonomiska ställning. För min del vill jag förordna den av lantbruksstyrelsen föreslagna möj-

ligheten till framflyttning av tidpunkten för amorteringen av 1952 års stödlån, om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl bör icke anses vara för handen, om lånebeloppet i och för sig är ringa. Lantbruksstyrelsen har härutinnan angivit ett lånebelopp av omkring 1 000 kronor som ungefärlig undre gräns för beviljandet av förlängd amorteringsfrihet. Häremot synes icke vara något att erinra. Jag biträder även lantbruksstyrelsens förslag, att amorteringsplanen bör anpassas så, att lånet kan beräknas bli slutbetalat senast tolv år efter dess beviljande. Förslag till författningsändring torde få fogas till detta protokoll såsom *bilaga B*.

Vad som anförts i framställningarna av styrelsen för Landsbygdspartiet Bondeförbundets sörmalmsdistrikt och Bohusläns småbrukarförbund föranleder icke i detta sammanhang något mitt vidare yttrande. Jag vill här blott erinra om att kungörelse utfärdats den 12 september 1955 angående tullfrihet för vete och råg, som införes för foderändamål och denatureras, varigenom möjligheten att skaffa foder till rimligt pris förbättrats.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

1) att medge, att stödlån med anledning av 1955 års skördeskador må utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående;

2) att till bestridande av kostnaderna för stödlånen

a) medge, att förut oförmälda tidigare anvisade investeringsanslag till Stödlån till jordbrukare må tagas i anspråk;

b) till *Stödlån till jordbrukare* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor; samt

3) att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge förlängning av den amorteringsfria tiden för stödlån med anledning av 1952 års skördeskador i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson

Bilaga A

Förslag
till
kungörelse om stödlån till jordbrukare

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Jordbrukare, som på grund av felstagen skörd år 1955 lidit väsentlig förlust och av denna anledning är i behov av ekonomiskt bistånd må, därest han gjort vad på honom ankommit för att motverka förlusten, kunna erhålla lån av statsmedel enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

Vad i kungörelsen sägs om jordbrukare skall, i fråga om felstagen skörd av odling på friland av köksväxter, jordgubbar och hallon, jämväl gälla handelsträdgårdsmästare, som normalt har sin huvudsakliga försörjning av sådan odling.

2 §.

Låneverksamheten skall omhändervhas av lantbruksnämnderna under medverkan av riksbanken på sätt i 8 § stadgas. Verksamheten skall såvitt angår lantbruksnämnderna stå under lantbruksstyrelsens tillsyn.

Lantbruksnämnderna äga bevilja lån i den utsträckning Kungl. Maj:t efter framställning av lantbruksstyrelsen anvisar medel därtill. Vid låneverksamhetens bedrivande skola lantbruksnämnderna samarbeta med hus-hållningssällskapen.

3 §.

Lån må i allmänhet ej beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den förlust sökanden beräknas hava lidit.

För lån skall ställas säkerhet, som lantbruksnämnden finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav må göras eftergift, om det möter svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet eller om sådan eftergift eljest finnes motiverad med hänsyn till beloppets ringa storlek och omständigheterna i övrigt. Eftergift i fråga om säkerhet må dock medgivas allenast om nämnden finner sannolikt, att sökanden kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet.

4 §.

Å lån skall gäldas ränta efter 4,5 procent om året. Under de två första åren åtnjutes dock räntefrihet för belopp upp till 3 000 kronor under förutsättning att låntagarens brukningsenhet ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark eller, såvitt angår handelsträdgårdsmästare, trädgårdsföretaget ej är av större omfattning än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, allenast en helårsanställd arbetare. Om särskilda skäl därtill föreligga må räntefri-

het som nyss sagts medgivas jämväl låntagare, vars brukningsenhet innehåller mer än 20 hektar åker men på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsenhet under nämnda arealgräns.

I fråga om belopp, för vilket räntefrihet icke åtnjutes de två första åren, lägges räntan för dessa år till det beviljade lånebeloppet.

Därest det allmänna ränteläget skulle därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t besluta om ändring av räntesatsen under löpande lånetid.

5 §.

Lån är amorteringsfritt under två år och skall därefter återbetalas genom avbetalning med en femtedel om året, varvid dock första amorteringsbeloppet må avpassas så, att amorteringen de därpå följande åren utgår i jämna tiotal kronor. Om särskilda skäl föreligga, må lantbruksnämnden medgiva förlängning av amorteringstiden till högst tio år eller i undantagsfall till högst femton år.

6 §.

Ränta och amortering skall årsvis i efterskott inbetalas till riksbanken. Å amorteringsbelopp, som ej erlägges inom föreskriven tid, skall från förfallodagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 6 procent om året.

7 §.

Ansökan om lån skall göras hos lantbruksnämnden och skall innehålla uppgift om storleken av den förlust sökanden anser sig hava lidit.

Ansökningen skall vara lantbruksnämnden tillhanda senast den 1 december 1955. Om särskilda skäl föreligga må nämnden dock till prövning upptaga ansökan, som inkommit efter nämnda dag.

8 §.

I fråga om handläggningen av inkomna ansökningar skall följande gälla. Lantbruksnämnden prövar om sökanden är i behov av lån samt fastställer lånebeloppets storlek och amorteringstidens längd. Tillika beslutar nämnden, huruvida säkerhet för lånet skall ställas, samt föreskriver beskaffenheten av sådan säkerhet. Nämnden avgör vidare om sökanden skall åtnjuta räntefrihet enligt 4 §. Handlingarna överlämnas därefter, med nämndens beslut i nu angivna frågor, till riksbanken, som har att införskaffa och granska erforderliga låne- och säkerhetshandlingar. Kan föreskriven säkerhet ej lämnas, anmäler riksbanken förhållandet till nämnden. Det ankommer därefter på nämnden att, om nämnden så finner påkallat, upptaga frågan om säkerheten till förnyad prövning.

Beviljat lån utbetalas, mot förskrivning å beloppet, genom riksbankens försorg.

Riksbanken handhaver, med den inskränkning som anges i 9 § första stycket, förvaltningen av beviljade lån.

9 §.

Lantbruksnämnd må uppsäga lån till omedelbar betalning, om det befinnes, att låntagaren genom oriktig uppgift föranlett lånets beviljande, eller låntagaren åsidosätter sina förpliktelser i fråga om räntelikvid eller amor-

tering. Överlåter låntagaren den brukningsenhet, som han innehade då lånet beviljades, eller väsentlig del därav till ny ägare, eller övertages, i fall då låntagaren är arrendator, brukningsenheten av ny brukare, äger lantbruksnämnden uppsäga lånet till betalning å tid som nämnden bestämmer. Om uppsägning skall nämnden ofördröjligen underrätta riksbanken.

Å uppsagt kapitalbelopp som ej i rätt tid erlägges skall från förfalldagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 6 procent om året.

10 §.

Uppkommer fråga om avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån, skall ärendet underställas Kungl. Maj:t.

11 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna kungörelse meddelas av lantbruksstyrelsen eller, i fråga om den del av låneverksamheten som handhaves av riksbanken, av denna bank.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

**kungörelse angående ändrad lydelse av 4 § kungörelsen den 19 december
1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare**

Härigenom förordnas, att 4 § kungörelsen den 19 december 1952 om stödlån till jordbrukare skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

4 §.

Å lån — — — 10 000 kronor.

Lån är amorteringsfritt under två år. Därefter skall det återbetalas genom amortering med en femtedel om året. Om särskilda skäl föreligga, må lantbruksnämnden medgiva förlängning av den amorteringsfria tiden till högst fyra år och av amorteringstiden till högst tio år, varvid dock skall iakttagas att amorteringsplanen avpassas så, att lånet kan beräknas bli slutförbetalat senast tolv år efter dess beviljande.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.